

3-30-2019

MODERN TRAINING METHODS IN VOCAL EDUCATION

Saodat MUZAFFAROVA

Uzbekistan State institute of arts and culture, uzdsmi@madaniyat.uz

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/cacenas>

Recommended Citation

MUZAFFAROVA, Saodat (2019) "MODERN TRAINING METHODS IN VOCAL EDUCATION," *Culture and Arts of Central Asia*: Vol. 9 : No. 1 , Article 15.

Available at: <https://uzjournals.edu.uz/cacenas/vol9/iss1/15>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Culture and Arts of Central Asia by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact brownman91@mail.ru.

Саодат МУЗАФФАРОВА,
ЎзДСМИ, “Вокал” кафедраси доцент в.б.
Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими

Saodat MUZAFFAROVA
Acting associate professor of the «Vocal» chair, Honored Worker of Culture
of Uzbekistan, UzSIAC

ВОКАЛ ФАНИНИНГ ЎҚИТИЛИШИДА ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ МЕТОДЛАРИ

Аннотация. Мазкур мақолада вокал фанининг ўқитилишида замонавий таълим методларини қўллаш усуллари ёритилган бўлиб, бунда мустақил таълим ишларини такомиллаштириш, “Вокал” фанини лойиҳалаштиришида асосий концептуал ёндошувлардан шахсга йўналтирилган таълим, тизимли ёндошув, фаолиятга йўналтирилган ёндошув, диалогик ёндошув, ҳамкорликдаги таълимни ташиқил этиш, муаммолари таълим, ахборотни тақдим қилишнинг замонавий воситалари ва усуллари қўллаш, ўқитишнинг усуллари ва техникаси, ўқитишни ташиқил этиш шакллари, ўқитиш воситалари, бошқариш усуллари ва воситалари, мониторинг ва баҳолаш бўйича маълумотлар берилган. Шунингдек замонавий санъат таълимида “Вокал” фани ўқитувчисининг вазифалари ва мажбуриятлари ҳақида илмий мулоҳазалар берилган.

Калит сўзлар: вокал, қўшиқ, санъат, педагогика, метод, таълим методлари, асосий концептуал ёндошувлар, шахсга йўналтирилган таълим, тизимли ёндошув, фаолиятга йўналтирилган ёндошув, диалогик ёндошув, муаммолари таълим, ўқитишнинг усуллари ва техникаси, ўқитиш воситалари.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В ВОКАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация. В данной статье рассматриваются современные методы работы используемые в обучении по предмету «Вокал», а так же предоставлены материалы о различных видах обучения, составляющих концептуальную основу преподавания вышеуказанного предмета: самостоятельное обучение, личностно-ориентировочное обучение, диалогический подход, систематический подход, проблемное обучение, приёмы и средства формы обучения, представление материала, методы и средства управления, технологии обучения и т.д. В ней изложены научные выводы о задачах и обязательствах преподавателя предмета «Вокал» в современном обучении искусства.

Ключевые слова: вокал, песня, искусство, педагогика, метод, методы образования, основные концептуальные подходы, образование направленное к личности, систематический подход, образование направленное к деятельности, диалогический подход, проблемное образование, методы и техника обучения, средства обучения.

MODERN TRAINING METHODS IN VOCAL EDUCATION

Annotation. This article deals with the modern methods of work used in the training of the subject «Vocal», as well as materials on various types of studies that form the conceptual basis for teaching the above subject are provided: independent learning, personality-oriented learning, a dialogical approach, a systematic approach, problem-based learning, techniques and means of learning, presentation of the material, methods and controls, learning technologies, etc. It delimits the scientific conclusions of teacher's tasks and obligations on the subject «Vocal» in modern art education.

Key words: vocal, song, art, pedagogy, method, education method, basic of conceptual approach, personalized education, systematic approach, activity approach, dialogic approach, problematic education, teaching methods and techniques, resource of teaching.

Баркамол авлодни камол топтириш, миллий мафкурани шакллантириш, ёш хонанда ва созанда ларни бой маданият меросимиз, асрлар давомидаги анъаналаримиз ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат, Ватанга муҳаббат, истиқлол ғояларига садоқат руҳида тарбиялаш ёш истеъдодли хонандаларни кашф этиш, устоз ҳофизларнинг бетақрор ижрочилик услубини улар мисолида янада ривожлантириш мақсадини кўзловчи танловлар ўтказилиб келинмоқда. Буларнинг ҳаммаси ўзбек мусиқа маданиятининг ривож топишига қаратилган.

Маълумки инсон комиллиги ва унинг эстетик тарбиясида мусиқа, қўшиқ, хусусан вокал санъатининг аҳамияти катта. Мазкур санъат асарлари инсонни эзгуликка, ватанпарварликка, дўстлик ва қардошликка қўзғайди.

Бир гуруҳ хорижлик мутахассислар мусиқа, хусусан, вокал асарларидан нафақат эстетик тарбия воситаси сифатида, балки инсон руҳияти билан ишлашда ва ёш даврлар психологиясининг ўзига хослигини нормаллаштиришда асосий омил сифатида фойда-

ланишган. Жумладан, америкалик тадқиқотчи К. Dunphy бошчилигидаги бир гуруҳ олимлар кексалар орасида депрессиянинг олдини олиш ва даволашда самарадорликка эришиш мақсадида вокал асарларидан фойдаланишган. [5.Б.4].

Миллий вокал санъати бугунги кунда ривожланиб, оламга донг таратмоқда. Атоқли композиторларимиздан Мутаваккил Бурҳонов, Икром Акбаров, Манас Левиёв, Сулаймон Юдаков, Дони Зокиров, Шариф Рамазанов, Энмарк Солиҳов кабиларнинг яратган ўлмас асарлар ва уларни юксак маҳорат ила ижро этган бетақрор хонандалар – жаҳон халқлари қўшиқларини булбулona куйловчи Халқ артисти Тамара хоним, бетақрор овоз эгаси ва ижро устаси Ўзбекистон халқ артисти Ботир Зокиров, Назира Аҳмедова, Саодат Қабулованинг узоқ йиллик самарали изланишлари туфайли вокал санъатининг миллий шакли вужудга келди. Бунда композиторлик ижоди ва Европача куйлаш услублари миллий оҳанг ва анъанавий хонандалик йўллари билан табиатан пайваста бўлди.

Мазкур шарафли анъанани баркамол ва изланув-

Педагогика, психология

чан ижодлари билан давом эттираётган кейинги авлод композиторлари Дилором Омонуллаева, Надим Норхўжаев, Алишер Икромов, Алишер Расулов, Дони Илёсов ва куйлашнинг янги-янги қирраларини кашф этаётган хонандаларимиз Ўзбекистон халқ артистлари Фаррух Зокиров, Юлдуз Усмонова, Насиба Абдуллаева, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар Кумуш Раззокова, Севара Назархон ва бошқаларнинг ижодий изланишлари натижасида айтиш мумкинки, ҳозирда вокал ижрочилигимизнинг миллий мактаби шаклланиб, кун сайин янада ривожланиб бораётгани яққол сезилмоқда.

Шу билан биргаликда Ўзбекистон таълим тизимида вокал санъатини ўқитишнинг ўзига хос методикаси яратилди.

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтида “Вокал” фани 5111000 – Касб таълими ((5151600 – Халқ ижодиёти (вокал ижрочилиги) ва 5151600 – Халқ ижодиёти (вокал жамоаларига раҳбарлик) таълим йўналишлари бўйича ўтиладиган асосий фанлардан биридир.

Ушбу йўналишлар бўйича таълим олаётган талабаларга Вокал фани мусикий қобилиятни янада ривожлантириш ва куйлаш маҳорати санъати кўникмаларини ўргатишга асосланади. Келгусида сахна билан боғлиқ барча конун-қоидалар: овозни тўғри қўйилиши, нафас, эркинлик, куйлаш аппарати гигиенаси билан танишиш, вокал техникасининг барча турлари ҳар бир ижрочи талаба учун зарур.

Талабаларнинг овоз имкониятларини нафақат вокал ҳамда бадий жиҳатдан ривожлантириш, уларга куйлаш техникасини ўргатиш ишлари билан органик тарзда қўшиб олиб борилади. Шунингдек, вокал малакаларини эгаллаш, вокал педагогикасининг тизимлилик, изчиллик, оддийдан мураккабга, яқка ёндошиш каби қатор дидактик принципларига асосланади.

Вокал фанининг асосий мақсади: вокал санъати воситасида бўлажак актёр ёки хонанданинг эстетик ва бадий дидларини тарбиялаш, уларни овоз қўйиш малакалари билан қуроллантириш, бадий ижрочилик маҳоратини ўстириш, уларни ўзбек ва жаҳон композиторларининг яратган нодир асарлари билан таништириш, профессионал услубда куйлаш малакаларини шакллантиришдан иборат.

Фаннинг вазифаси – ватанпарварлик руҳда тарбияланган ва ўзининг юқори савияси, ахлоқий комиллиги билан замонавий талабларга жавоб берувчи малакали хонанда ва актёрларни етиштиришдан иборатдир.

Вокал ўқув фанини ўзлаштириш жараёнида амалга ошириладиган масалалар доирасида бакалавр – яқка ижронинг назарий асослари ва хусусиятларини, товуш ҳосил қилиш ва оҳангдошлик, асар матнини тўғри талаффуз этиш, дикция, асар мазмунига мос бадий-мусикий ижро, ритмни ҳис этиш, хонандаликда динамика, асар талкинида фразировка, ўз ижросини созанда-жўрнавоз билан уйғунлаштириш, концерт

ижрочилиги репертуаридан ахлоқий-маънавий ҳамда ватанпарварлик тарбиясида фойдаланиш, академик ва анъанавий бастакорлар ижоди, халқ кўшиқлари, академик ва анъанавий ижрочиликдаги классик ва ҳудудий услублар, катта ашула, мавригилар, опералардан ариялар, классик композиторларнинг асарларини куйлаш, ўзбек мусикий асарларини босқичма-босқич ўргатиш, ўзбек кўшиқчилиқ маданиятида пайдо бўлган замонавий ижро усулларини ўзлаштириш, Ўзбекистон ҳамда жаҳон композиторлари томонидан ёзилган мусикий драма ва комедия жанридаги спектакллардан ария, романс ва бошқа вокал намуналарини олиб, бой, хилма-хил репертуардан фойдаланиш, вокал нафас йўллариини ўзлаштириш, оҳангдор товуш ташкил қилиш услубларининг асосий белгиларини эгаллаш ҳақида тасаввурга эга бўлиши лозим.

Фанни ўзлаштириш натижасида кўшиқларнинг таснифини, таниқли хонандаларнинг репертуарини, овоз созлаш машқларини, овоз тарбиясини, баланд ва паст овозда куйлашни, маҳаллий ижро услубларини, ўз овозини чолғуга мослаштиришни, миллий қочирим ва нолаларни ижро этишни, репертуар танлашни, концертларга тайёрланишни, ижрони бошқалар ижросига уйғунлаштиришни, жўровозликда куйлашни билиши ва улардан фойдалана олиши керак.

Вокал фанини ўқитиш жараёнида амалий ва яқка машғулотларни ташкил этиш бўйича қуйидагилар инобатга олиниши лозим:

- ижрочилик ҳолатини ўзлаштириш;
- нафас олиш ва нафас чиқариш услубларини ўзлаштириш;
- ёқимли ва майин товуш ҳосил қилиш;
- сўзлар ва бўғинларни аниқ ва раво талаффуз этиш;
- товуш йўналиши бобидаги санъат малакаларини ўзлаштириш;
- кўшиқнинг табиати ва мазмунидан келиб чиққан ҳолда бўлимларга ажратиб ўрганиш;
- кўшиқ куйини алоҳида, гармониясини алоҳида ўрганиш;
- кўшиқни бир бутун мусикий асар сифатида ўрганиш ва ўзлаштириш.

Шунингдек, вокал ижрочилиги тарихи, вокал ва ўзбек миллий мумтоз меросидан ўрин олган асарлар билан бир қаторда бастакор ҳамда композиторлар яратган асарлар, кўшиқ айтиш жараёнида гавдани тик ҳолда тутиш, ҳатто ўтириб ижро қилгандаги ҳолатлар, тўғри нафас олиш, уни тўғри сарфлаш усуллари, ижродаги нафас олиш билан жисмоний нафас олишнинг фарқи ҳам чуқур ўргатилиши керак.

Кўшиқ айтиш давомида артикуляция аппаратининг аҳамияти нечоғли катта эканлиги маълум. Шу сабабли унинг эркин ишлатилиши, унли ва ундош товушларнинг тўғри талаффуз этилиши муҳим аҳамиятга эга.

Фанни ўзлаштириш жараёнида мустақил ишларни

С.Музаффарова. Вокал фанининг ўқитилишида замонавий таълим методлари

ташқил этиш ҳам аҳамиятли бўлиб, бу жараён талабанинг ўқув машғулотлари давомида эгаллаган билим, кўникма ва малакаларини такомиллаштиришга хизмат қилади. Мустақил таълим мазмуни шундан иборатки, талабалар ўзлари танлаган касблари бўйича чоп этилган дарсликлар, ўқув қўлланмалари, мутахассис ва машҳур хонандаларнинг илмий мақолаларини ва тажрибаларини ўзлаштиришлари мақсадга мувофиқ.

Талаба ўргана бошлаган қўшиғининг муаллифи, ижодий фаолияти, унинг ўзига хос жиҳатлари ва ўзбек миллий мусиқа маданиятида тутган ўрни ҳақида ўқиб, билиб олиши зарур. Сўнгра қўшиқнинг сўзлари, унинг мазмунини англаб етмоғи лозим. Кейинчалик қўшиқнинг аввал куйини, сўнгра гармонияси ва фортепиано партиясини ўрганиши керак. Шундагина талаба қўшиқнинг табиати, мазмуни ва характерини идрок этиши мумкин бўлади.

Тажрибалар шуни кўрсатадики, талаба мустақил равишда шуғулланса ва ўз устида тинимсиз ишла-сагина, билимларни чуқур ўзлаштириши мумкин. Талабаларнинг асосий билим, кўникма ва малака-лари мустақил таълим жараёнидагина шаклланади, мустақил фаолият кўрсатиш қобилияти ривожланади ва уларда ижодий ишлашга қизиқиш пайдо бўлади.

Шунинг учун талабаларнинг мустақил таълим олишларини режалаштириш, ташқил қилиш ва бу-нинг учун барча зарурий шарт-шароитларни яратиш, дарс машғулотларида талабаларни ўқитиш билан бир қаторда уларни кўпроқ ўқишга ўргатиш, билим олиш йўллари кўрсатиш, мустақил таълим олиш учун йўлланма бериш фан ўқитувчиси ва олий таъ-лим муассасасининг асосий вазифаларидан бири ҳисобланади.

Талабалар мустақил иши – муайян фандан ўқув дастурида белгиланган билим, кўникма ва малака-нинг маълум бир қисмини талаба томонидан фан ўқитувчиси маслаҳати ва тавсиялари асосида ауди-тория ва аудиториядан ташқарида ўзлаштирилишига йўналтирилган тизимли фаолиятдир.

Ўқишнинг бошланғич босқичларида мустақил ишни ташқил этиш бир қатор вазифалар билан боғлиқ. Айниқса, биринчи курс талабалари таъ-лимнинг навбатдаги тури – олий таълим талаб-ларига кўникиши қийин кечади. Чунки улар таълим олиш жараёнида ўз мустақил фаолиятларини таш-қил қилишни деярли билишмайди. Маълумотларни қайси манбадан, қандай қилиб топиш, уларни таҳлил қилиш ва зарурларини ажратиш олиб, тартибга солиш, ўз фикрини аниқ ва ёрқин ифода-лаш, ўз вақтларини тўғри тақсимлаш, шунингдек, ақлий ва жисмоний им-кониятларини тўғри баҳолаш улар учун катта муаммо бўлади. Энг асосийси, улар мустақил таълим олишга руҳан тайёр бўлишмайди.

Шунинг учун ҳар бир профессор-ўқитувчи да-стлаб талабада ўз қобилияти ва ақлий имконият-ларига ишонч уйғотиши, уларни сабр-тоқат билан,

босқичма-босқич мустақил билим олишни тўғри ташқил қилишга ўргатиш бориши лозим бўлади.

Талабалар томонидан мустақил равишда ўзлашти-рила-диган билим ва кўникмаларнинг курсдан-курса мураккаблашиб, кенгайиб боришини ҳисобга олган ҳолда уларнинг ташаббускорлиги ва ролини оши-риб бориш зарур. Шунда мустақил таълимга кўника бошлаган талаба фақат ўқитувчи томонидан белги-лаб берилган ишларни бажарибгина қолмай, ўзининг эҳтиёжи, қизиқиши ва қобилиятига қараб, ўзи зарур деб ҳисоблаган қўшимча билимларни ҳам мустақил равишда танлаб, ўзлаштиришга ўрганиб боради.

Фанинг хусусияти, талабаларнинг билим даража-си ва қобилиятига қараб ишчи ўқув дастурига кири-тилган алоҳида мавзулар талабаларга мустақил ра-вишда ўзлаштириш учун топширилади. Бунда мавзу-нинг асосий мазмунини ифода-лаш ва очиб беришга хизмат қиладиган таянч иборалар, мавзунини тизимли баён қилишга хизмат қиладиган саволларга эътибор қаратиш, асосий адабиётлар ва ахборот манбаларини кўрсатиш лозим.

Топшириқни бажариш жараёнида талабалар мустақил равишда ўқув адабиётларидан фойдаланиб ушбу мавзунини консектлаштирадиган, таянч ибора-ларнинг моҳиятини англаган ҳолда мавзуга тааллуқли саволларга жавоб тайёрлайдилар. Зарур ҳолларда (ўз-лаштириш қийин бўлса, саволлар пайдо бўлса, ада-биётлар етишмас, мавзунини тизимли баён эта олмас, ва ҳ.к.) ўқитувчидан маслаҳатлар оладилар. Мустақил ўзлаштирилган мавзу бўйича тайёрланган матн кафе-драда ҳимоя қилинади.

Талабалар мустақил ишни тайёрлашда муайян фаннинг яқка ижрочилик хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда қуйидаги иш шаклларида фойдаланиш-лари тавсия этилади:

- вокал фани бўйича билимларини кенгайтириш, ижро йўллари мукамал ўрганиш;
- вокал ижрочилигига оид манбаларни тўплаш ва уларни ижро қилишга эришиш;
- яқка ижрочилик кўникмасини мустаҳкамлаш бўйича иш олиб бориш;
- ҳудудий мусиқий услублар бўйича асарларни жанрлар асосида тўплаш;
- вазн асослари, нота ва шеър матни устида иш олиб бориш.

Талабалар мустақил ишини такомиллаштириш ва самарали ташқил этишда қуйидаги усулларга таяниш лозим:

- тизимли ёндошиш;
- барча босқичларни мувофиқлаштириш ва узвий-лаштириш;
- қатъий назорат ўрнатиш;
- ташқил этиш ва назорат қилиш механизмларини такомиллаштириб бориш зарур [4.Б.123].

Талабалар мустақил ишини баҳолаш амалдаги “Олий таълим муассасаларида талабалар билими-

Педагогика, психология

ни назорат қилиш ва баҳолаш тизими тўғрисидаги Низом”га асосан олиб борилади.

Вокал санъати ашула айтиш билан чегараланмай, хонандаларга мусикий таълим бериш ва тарбиялашнинг оммавий тури эканлиги бугунги кунда барчага аён дур.

Улар орасида қуйидагиларни таъкидлаб ўтиш жоиздир:

– Вокал санъати мусиқа ижрочилигининг бир мунча қулай тури. Бу қулайлик инсонга табиат томонидан инъом этилган ва доим ривожланишда бўлган овоз “табиий чолғу” билан боғлиқ.

– Қўшиқчилик кўникмасини тарбиялашнинг ўзи айна пайтда, инсон туйғусини ва ҳис-ҳаяжонини тарбиялашдир. Зотан, қўшиқчилик истеъдоди ўзининг чуқур эмоционал асосига эгадир.

– Маълумки, вокал санъати сўз билан боғлиқ, бу ўз навбатида вокал асарларининг бир мунча аниқ тушуниш учун замин яратади. Асарнинг мазмуни эса шеърини матн ва мусиқавий ифода воситасида очиб берилади. Мусиқавий ифода унинг ғоявий эмоционал аҳамиятини оширишда муҳим омилга айланади.

– Хорда ашула айтиш жараёнида жамоа характерини кўрсатиб ўтиш жуда муҳим. Хор санъатининг ўзига хос хусусияти, ўзбек халқ педагогикасининг жамоани ватанпарварлик руҳида тарбиялашдек муҳим тамойилларига, айниқса, яқин. Мусиқанинг эмоционал (ҳис-ҳаяжон) руҳи эса инсонпарварлик ва маънавий-тарбиявий жараёнига катта таъсирчанлик бахш этади.

– Хорда қуйлаш мусиқавий нутққа эга бўлишга, хор иштирокчиларининг мусиқавий қобилиятларини янада аниқ ва чуқурроқ намоён этишга ёрдам беради [3.Б.132].

“Вокал” фанини лойиҳалаштиришда қуйидаги асосий концептуал ёндошувлардан фойдаланилади:

Шахсга йўналтирилган таълим. Бу таълим ўз моҳиятига кўра таълим жараёнининг барча иштирокчиларини тўлақонли ривожланишларини кўзда тутати. Бу эса таълимни лойиҳалаштираётганда, албатта, маълум бир таълим олувчининг шахсини эмас, аввало, келгусидаги мутахассислик фаолияти билан боғлиқ ўқиш мақсадларидан келиб чиққан ҳолда ёндошилишни назарда тутати.

Тизимли ёндошув. Таълим технологияси тизимининг қуйидаги белгиларини ўзида мужассам этмоғи лозим:

- жараённинг мантикийлиги;
- унинг барча бўғинларини ўзаро боғланганлиги;
- яхлитлиги.

Фаолиятга йўналтирилган ёндошув. Шахснинг жараёни сифатларини шакллантиришга, таълим олувчининг фаолиятини активлаштириш ва интенсивлаштириш, ўқув жараёнида унинг барча қобилияти ва имкониятлари, ташаббускорлигини очишга йўналтирилган таълимни ифодалайди.

Диалогик ёндошув. Бу ёндошув ўқув муносабатларини яратиш заруриятини билдиради. Унинг натижасида шахснинг ўз-ўзини фаоллаштириши ва ўз-ўзини кўрсата олиши каби ижодий фаолияти кучаяди.

Ҳамкорликдаги таълимни ташкил этиш. Демократик, тенглик, таълим берувчи ва таълим олувчи фаолият мазмунини шакллантиришда ва эришилган натижаларни баҳолашда биргаликда ишлашни жорий этишга эътиборни қаратиш зарурлигини билдиради.

Муаммоли таълим. Таълим мазмунини муаммоли тарзда тақдим қилиш орқали таълим олувчи фаолиятини активлаштириш усулларидан бири. Бунда илмий билимни объектив қарама-қаршилиги ва уни ҳал этиш усулларини, диалектик мушоҳадани шакллантириш ва ривожлантиришни, амалий фаолиятга уларни ижодий тарзда қўллашнинг мустақил ижодий фаолияти таъминланади.

Ахборотни тақдим қилишнинг замонавий воситалари ва усулларини қўллаш. Янги компьютер ва ахборот технологияларини ўқув жараёнига қўллаш.

Ўқитишнинг усуллари ва техникаси. Маъруза (кириш, мавзуга оид, визуаллаш), муаммоли таълим, кейс-стади, муз ёрар, диалогик ёндошув, ўзи-ўзини назорат, лойиҳалаш ва ҳ.к. усуллари, амалий ишлар.

Ўқитишни ташкил этиш шакллари. Диалог, полилог, мулоқот ҳамкорлик ва ўзаро ўрганишга асосланган фронтал, коллектив, гуруҳ ва яқка.

Ўқитиш воситалари. Ўқитишнинг анъанавий шакллари (дарслик, ўқув қўлланма, ўқув-услубий мажмуа) билан бир қаторда компьютер ва ахборот технологиялари.

Бошқариш усуллари ва воситалари. Ўқув машғулоти босқичларини белгилаб берувчи технологик карта кўринишидаги ўқув машғулотларини режалаштириш, қўйилган мақсадга эришишда ўқитувчи ва талабанинг биргаликдаги ҳаракати, нафақат аудитория машғулоти, балки аудиториядан ташқари мустақил ишларнинг назорати.

Мониторинг ва баҳолаш. Ўқув машғулотида ҳам, бутун курс давомида ҳам ўқитишнинг натижаларини режали тарзда кузатиб бориш. Курс охирида ижодий дастур ёрдамида талабаларнинг билимлари баҳоланади.

Шунингдек, замонавий санъат таълимида “Вокал” фани ўқитувчиси қуйидаги фазилатларга, қолаверса, мажбуриятларга эга бўлиши лозим:

- энг аввало, шахс сифатида шаклланганлиги;
- сиёсий етуклиги;
- юксак маънавият, одоб-ахлоқ, эстетика қонуниятлари билан қуролланмоғи ва бу борада талабаларга ўрнак бўлиши;
- ўз соҳасини чуқур ўзлаштирганлиги;
- ўз устида мунтазам ишлаши;
- дарс машғулотларини аниқ ва содда, раван ва мазмунли олиб бориши;

С.Музаффарова. Вокал фанининг ўқитилишида замонавий таълим методлари

– дарс жараёнида танланган асарнинг тарихи, ижрочилари, ижродаги ўзига хослик кабиларни тўлақонли тушунтириб ва кўрсатиб бериш қобилиятига эга бўлиши;

– бўлажак мутахассисларнинг касбий мослашуви учун зарурий шарт-шароитлар яратиши;

– талабаларни мустақил равишда таълимни давом эттиришга йўналтириш, мустақил фикрларга ўргатиш;

– ҳар бир талабанинг индивидуал маҳоратини инobatга олиб, уларнинг қизиқиши ва иштиёқларини ривожлантиш учун шарт-шароитлар яратиш;

– мустақил равишда вокал асарларини таҳлил қила олиши, бу борада мустақил тақриз ёза олиши;

– мунтазам равишда матбуот ва интернет хабарлари билан танишиб бориши;

– ахборот технологиялари ва бирор хорижий тилни мукамал билиши лозим.

Ҳозирги даврда содир бўлаётган инновацион жараёнларда таълим тизими олдидаги муаммоларни ҳал этиш учун янги ахборотни ўзлаштириш ва ўзлаштирган билимларни ўзлари томонидан баҳолашга қодир, зарур қарорлар қабул қилувчи мустақил ва эркин фикрлайдиган шахслар керак.

References:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. Mirziyoyev SH.M. Jismoniy va ma'naviy yetuk yoshlar – ezgu maqsadlarimizga yetishda tayanchimiz va suyanchimizdir. “Kamolot” yoshlar ijtimoiy harakatining IV qurultoyidagi nutqi // “Xalq so‘zi”, 2017 yil 1 iyul.
3. Mirzayev Q. Vokal-xor jamoalari bilan ishlash metodikasi. – Toshkent: 2010. – 132 b.
4. Cropley, A., Cropley, D. Using Assessment to Foster Creativity. – Singapore: World Scientific. 2007. Pp. 209-230.
5. Dunphy, K., & oth. Creative arts interventions to address depression in older adults: A systematic review of outcomes, processes, and mechanisms. (2019) *Frontiers in Psychology*, 9 (JAN), № 2655, (<https://www.scopus.com/inward/record...>) DOI: 10.3389/fpsyg.2018.02655.